

Latvijā izveidotās daudzgadīgo zālaugu šķirnes un to izmantošanas iespējas

7.augustā

Dr. agr. Biruta Jansone

LLU aģentūra Zemkopības zinātniskais institūts, Selekcijas nodaļa

www.zzi.llu.lv, szc@inbox.lv

Tālrunis: 65197524, Fax: 65197954

Plašāk audzējamās stiebrzāles

Stiebrzāļu sugu daudzveidība ir ļoti liela, taču mūsu zelmeņos tās izmantojam neracionāli.

Stiebrzāles iedalās – virszālēs un apakšzālēs.

VIRSZĀLES

✓ Timotiņš *Phleum pratense* L.

Šķirnes – ‘Teicis’, ‘Jumis’, ‘Varis’

✓ Pļavas auzene *Festuca pratensis* Huds.

Šķirnes – ‘Patra’(4n), ‘Silva’, ‘Arita’, ‘Vaira’

✓ Ganību airene *Lolium perenne* L.

Šķirnes – ‘Spīdola’, ‘Gunta’

✓ Hibrīdā airene *Lolium hybridum*

Šķirne – ‘Saikava’

✓ Kamolzāle *Dactylis glomerata* L.

Šķirnes – ‘Priekuļu 30’, ‘Aukštuole’ (Lietuva)

✓ Pļavas lapsaste *Alopecurus pratensis* L.

Šķirne – ‘Priekuļu 40’

Bezakotu lāčauza

Bromus inermis

Augstā dižauza

Arrhenatherum elatus L.

Niedru auzene

Festuca arundinaceae
Schrob.

Miežubrālis

Phalaris arundinaceae

APAKŠZĀLES

- ✓ Sarkanā auzene *Festuca rubra* L.
Šķirne - 'Vaive'
- ✓ Pļavas skarene *Poa pratensis* L.
Šķirne – 'Gatve'
- ✓ Baltā smilga *Agrostis gigantea* L.
- ✓ Aitu auzene *Festuca avena*
- ✓ Viengadīgā airene, šķirne -
'Druva'

Timotiņš 'TEICIS'

Izveidota Zemkopības zinātniskajā institūtā.

'Teicis' ir agrīna timotiņa šķirne ar labāku ataugšanu atālos un spēju ilgāk saglabāties zelmenī.

Piemērots intensīvai izmantošanai, novācot zāli vismaz 3 reizes.

Ražība augsta:

Sausnas ražas līdz 1.30 t ha^{-1} ;

Sēklu ražas $400\text{-}500 \text{ kg ha}^{-1}$.

Timotiņa 'Teicis' stiebru garums ir par 5 -10 cm zemāks nekā

'Jumis'. Izturība pret slimībām laba.

Šķirne piemērota audzēšanai mistros ar lucernu un agro sarkano āboliņu, bet labās ataugšanas dēļ var labi izmantot ļoti ilggadīgu un augstražīgu ganību zelmeņu veidošanai.

Vēlais timotiņš 'VARIS'

Izveidota Zemkopības zinātniskajā institūtā.

Pēc attīstības vēla, veido zemu, labi nosedzošu ceru lapu zelmeni.

Ziemcietība, izturība pret lapu plankumainību – laba.

Pavasārī timotiņš attīstās lēni, plaukšanas sākums 16. jūnijā.

Sēklas ienākas tikai augusta beigās septembra sākumā.

Izsējas norma sēklaudzēšanai 10-12 kg ha⁻¹.

Ražība augsta:

- sausnas raža 1. zālē ir no 9-10 t ha⁻¹,
- kopproteīna saturs 12 %,
- kokšķiedra 29 %,
- sagremojamība 54 %,
- sēklu raža 400-500 kg ha⁻¹.

Piemērots ļoti vēlu ganību zelmeņa veidošanai mistros ar vēlīnajām stiebrzāļu sugām (ganību aireni, balto smilgu) un vēlo sarkano āboliņu augstražīgu ganību zelmeņu ierīkošanai kā minerālaugsnēs tā purva augsnēs.

Diploīdā pļavas auzene ‘SILVA’

Izveidota Zemkopības zinātniskajā institūtā.

Plaukšanas sākums 3-4 dienas agrāks nekā standartšķirnei ‘Arita’.

Stiebru garums 75-80 cm.

1000 sēklu masa 2.2- 2.3 g.

Šķirnes galvenā priekšrocība - tās ilgāka saglabāšanās zelmenī, kas arī nodrošina augstāku ražību.

Sausnas raža 0.9-1.0 t ha⁻¹

Sēklu ražas 400-500 kg ha⁻¹.

Laba slimību izturība pret lapu rūsu.

Pļavas auzene ‘Silva’ piemērota ilggadīgu vidēji agru pļavu un ganību zelmeņu izveidošanai kā minerālaugsnēs tā kūdras augsnēs.

Ļoti piemērota siena gatavošanai !

Tetraploīdā pļavas auzene 'PATRA'

Izveidota Zemkopības zinātniskajā institūtā.

Pavasārī attīstās apmēram nedēļu vēlāk kā pļavas auzenes šķirne 'Arita', plaukšanas sākums parasti ap 8. - 12. jūniju.

Veido augstus, līdz 120-130 cm spēcīga auguma cerus, augi platām, sulīgām, tumši zaļām lapām un samērā resniem, sulīgiem stiebriem.

Izceļas ar labāku aplapojumu pirmajā zālē. Augstā cukura satura dēļ dzīvnieki zāli ļoti labprāt noēd.

Sēklas ļoti rupjas, 1000 sēklu svars 4 gramu un vairāk.

Zāles raža 3.0-3.5 t ha⁻¹,

Sausnas raža 0.8 t ha⁻¹,

Sēklu raža 600 kg ha⁻¹.

Pļavas auzene 'Patra' piemērota: ilggadīgu pļavu un ganību zelmeņu izveidošanai kā kūdras, tā minerālaugsnēs, mistros ar sarkano agro āboliņu.

Rupjo, sulīgo stiebru dēļ zāle labāk piemērota skābsiena un skābbarības gatavošanai.

Agrā diploīdā pļavas auzene ‘VAIRA’

Izveidota Zemkopības zinātniskajā institūtā.

Agra, plaukšanas sākums (1.06.) 5 dienas agrāks nekā standartšķirnei ‘Arita’. Līdzīga ‘Silvai’, bet stiebrī rupjāki. Stiebru garums 85 cm.

Šķirnes galvenā priekšrocība - tās ilgāka saglabāšanās zelmenī, kas arī nodrošina augstāku ražību.

Sausnas raža 9-10 t ha⁻¹, sēklu ražas 400-500 kg ha⁻¹. Sēklas rupjas, 1000 sēklu masa 2.4 grami Augsta slimību izturība pret lapu rūsu.

Pļavas auzene ‘Vaira’ piemērota ilggadīgu, agru pļavu un ganību zelmeņu izveidošanai kā minerālaugsnēs, tā kūdras augsnēs.

Piemērota rulonu gatavošanai.

Tetraploīdā ganību airene ‘SPĪDOLA’

Izveidota Zemkopības zinātniskajā institūtā.

Vēla ganību zāle, kas piemērota vēli noganāmu zelmeņu veidošanai.

Kopproteīna saturs 1.zālē 10-12%, atālos 10-15%, sagremojamās sausnas saturs attiecīgi 50-55% un 55-65%, kokšķiedra 28-31% un 21-25% aplapojums attiecīgi pirmajā zālē un atālos 57-65% un 90-100%.

1000 sēklu masa virs 3 gramiem.

- Zaļās masas ražas 4.5-5.0 t ha⁻¹,
- Sausnas ražas 0.9-1.0 t ha⁻¹,
- Sēklu ražas 800-1000 kg ha⁻¹.

Piemērotākās augsnes - minerālaugsnes, smilšmāla un mālsmilts, labi aug arī māla augsnēs, bet vājāk vieglās smilts augsnēs.

Nepiemērotas kūdras augsnes, kur airenei vāja ziemcietība, nepanes ilgi stāvošu lieku mitrumu.

Hibrīdā airene ‘SAIKAVA’

Izveidota Zemkopības zinātniskajā institūtā.

Laba izturība pret lapu rūsām un lapu plankumainībām.

Resno stiebru dēļ zāles masa labāk piemērota skābbarības gatavošanai. Atālā veido daudz stiebru.

Zāles kvalitāte laba, satur daudz cukuru.

- Sausnas ražas 1.1-1.2 t ha⁻¹.**
- Sēklu ražas 800-1000 kg ha⁻¹.**

Sēklas rupjas, 1000 sēklu svars virs 3.7 gramiem.

Hibrīdā airene ‘Saikava’ piemērota audzēšanai tīrsējā vai maisījumos ar agro āboliņu un citām stiebrzālēm minerālaugsnēs vai kūdras augsnēs.

Piemērota plaušanai nevis noganīšanai !

Vēlā auzeņairene 'VIZULE'

Izveidota Zemkopības zinātniskajā institūtā.

Ziemcietība vidēja. Vēla, ziedkopu parādīšanās laiks 15. jūnijs.

Laba izturība pret lapu rūsām un lapu plankumainībām.

Atālā veido daudz stiebru. Zāles kvalitāte laba, satur

daudz cukuru.

- Sausnas ražas 10-11 t ha⁻¹.
- Sēklu ražas 1000 kg ha⁻¹

Sēklas rupjas, 1000 sēklu masa virs 4 gramiem.

Izsējas norma sēklaudzēšanai bez virsauga 12-15 kg ha⁻¹.

Auzeņairene 'Vizule' izmantojama vēlu pļaujamu zelmeņu audzēšanai tīrumos tīrsējā, vai maisījumos ar vēlo āboliņu un citām stiebrzālēm, minerālaugsnēs.

Resno stiebru dēļ zāles masa labāk piemērota rulonu un skābbarības gatavošanai.

Tauriņzieži lopbarībai

Sarkanais āboliņš

Trifolium pratense L.

Tetraploīdās šķirnes:

agrās – ‘Skrīveru tetra’, ‘Kaive’

vēlā – ‘Dīvaja’

Diploīdās šķirnes:

agrās – ‘Marita’, ‘Arija’

vid. agrās – ‘Raunis’, ‘Stendes agrais’, ‘Dižstende’

vēlā – ‘Sandis’

Bastardāboliņš

Trifolium hybridum L.

Tetraploīdās šķirnes:

‘Namejs’, ‘Fricis’

Diploīdā šķirne - ‘Menta’

Lucerna ‘Skrīveru’

Baltais āboliņš ‘Daile’

Austrumu galega ‘Gale’

Mazāk izplatīti tauriņzieži : vanagnadziņi, bišu amoliņš, lupīna

Diploīdais bastardāboliņš 'Menta'

Daudzgadīga šķirne, kuru lietderīgi izmantot veidojot zelmeņus mazāk iekoptās, nenosusinātās un skābākās augsnēs.

Sēklas var iegūt tikai no pirmā plāvuma un sēklu ieguvei sēklu lauku izmanto vienu gadu.

Audzējot sēklai, sēj 30-45 cm attālās rindās, izsējot 5-6 kg ha⁻¹.

Augsta ražība, labos augšanas apstākļos var iegūt 59.0 t ha⁻¹ zaļās masas un 10.5 t ha⁻¹ sausnas, kā arī 200-300 kg ha⁻¹ sēklu ražu.

Tetraploīdais bastardāboliņš 'Fricis'

Ražība augsta,- labos audzēšanas apstākļos var iegūt 60.0- 65.0 t ha⁻¹ zaļās masas un 9.0-10.0 t ha⁻¹ sausnes, kā arī 150- 200 kg ha⁻¹ sēklu ražu.

Jūtīgs pret herbicīdu lietošanu, 1. izmantošanas gadā var lietot Bazagrānu 480 2 l ha⁻¹ + Stomps 1 l ha⁻¹, sējas gadā zem virsauga piesardzīgi var lietot MCPA 0.8 l/ha.

Sarkanais vēlais āboliņš 'Dīvaja' (4n)

Vēla šķirne, ar 3-5 dienas vēlīnāka par šķirni 'Stendes vēlais II', masveida ziedēšanu sasniedz jūlija I dekādē.

Stublāja garums pirms pļaujas var sasniegt 100-120 cm.

Zaļās masas raža 55-65 t ha⁻¹, sausnes raža 11-12.5 t ha⁻¹, kas ir par 10-17% augstāka nekā 'Stendes vēlajam II', sēklu raža 200- 250 kg ha⁻¹.

Sēklaudzēšanai ieteicams sēt platrindās 1-2 lemesīšus izlaižot (30-45 cm starp rindiņām), izsējot 6-8 kg ha⁻¹ sēklas.

Labi saglabājas zelmenī otrajā un trešajā izmantošanas gadā.

Sarkanais tetraploīdais āboliņš 'Skrīveru tetra'

Agrīna šķirne, var iegūt 2-3 plāvumus veģetācijas periodā.

Šķirne piemērota 2-3 – gadīgai izmantošanai, bet labi iekoptās augsnēs pareizi izmantojot var audzēt 4 gadus.

Var izmantot siena, skābsiena, skābbarības ražošanai, kā arī zaļmēslojumam.

45.0-65.0 t ha⁻¹ zaļās masas raža, 8.5-11.5 t ha⁻¹ sausne;
sēklu ražas – 100-200 kg ha⁻¹.

Sarkanais āboliņš 'Arija'

Agrīna šķirne, var iegūt 2-3 plāvumus veģetācijas periodā.

46.0-55.0 t ha⁻¹ zaļās masas raža, 11.0-11.8 t ha⁻¹ sausne.

Izceļas ar augstu sēklu ražu – 260-330 kg ha⁻¹.

Izsējas norma sēklu laukos 8 kg ha⁻¹, sēj tālrindās 30- 50 cm attālumā.

Šķirne piemērota 2-gadīgai izmantošanai.

Var izmantot siena, skābsiena, skābbarības ražošanai, kā arī paātrinātai ganību ierīkošanai.

Sarkanais āboliņš 'Kaive'

Šķirne tetraploīda (4n), agra, ziemcietība laba, var iegūt 2-3 plāvumus.

50-65 t ha⁻¹ zaļās masas raža vai 11-12 t ha⁻¹ sausnas, zaļmasas raža pārsniedz standartšķirni par 20-23 %.

Sēklu raža 200-300 kg ha⁻¹. Sēklu labāk iegūt no 1.zāles, var iegūt arī no atāla, tad obligāti jānopļauj pirmā zāle līdz 10. jūnijam. Vidēji labs aplapojums.

Izsējas norma sēklu laukos 8 kg ha⁻¹, tālrindsējā 45 cm attālumā. Sēklu novācot, jālieto Reglons super 3 l ha⁻¹, jo šķirne dod daudz jaunu stiebru un ilgāk zied.

Sarkanais āboliņš 'Marita'

Diploīda, agra šķirne.

Optimālā izejas norma audzēšanai lopbarībai tīrsējā 12- 16 kg ha⁻¹, sēklu ražošanai 10 kg ha⁻¹.

Sēklu var iegūt gan no pirmās zāles, gan no otrās ar noteikumu, ka 1.zāli nopļauj līdz 10.- 15. jūnijam. Otrās zāles sēkla parasti ir kvalitatīvāka.

Šķirne ražīga - 2-3 plāvumos var iegūt 10- 12 t ha⁻¹ siena; sēklas var iegūt 200-300 kg ha⁻¹

Piemērotākās mS un sM augsnes, pH_{KCl} 5.8- 7.0.
Šķirne jūtīga pret pārlietu mitrumu.

Ieteicams izmantot 1-2 gadus.

Sarkanais āboliņš 'Sandis'

Vēlīna šķirne, sāk ziedēt jūlija I dekādē.

**Šķirne ražīga, dod augstas siena ražas – 9-11 t ha⁻¹;
sēklu raža 200-300 kg ha⁻¹.**

Optimālā izsējas norma tīrsējā lopbarības ražošanai 14- 15 kg ha⁻¹, maisījumā ar timotiņu vai citām stiebrzālēm 5-6 kg ha⁻¹, sēklu ražošanai 8-11 kg ha⁻¹.

**Šķirne piemērota pļaušanai un ganīšanai;
lopbarības sējumos izmanto divus gadus.**

Lucerna 'Skrīveru'

Tetraploīda šķirne, sarežģīta hibrīdu populācija, kas pieder pie zilās lucernas hibrīdu grupas, ziedu krāsa ir raiba.

Sakņu sistēma spēcīga, izteikta galvenā sakne, sausumizturīga.

Augstas zaļās masas ražas, kas ļauj iegūt 12-14 t ha⁻¹ siena; sēklu raža 200-400 kg ha⁻¹.

Audzēšanai piemērotākas ir velēnu karbonātu augsnes, bet sekmīgi var audzēt arī iekoptās, kaļķotās velēnu podzolētās augsnēs.

'Skrīveru' lucerna ir pieticīgāka salīdzinājumā ar ārvalstu lucernas šķirnēm, tā var augt viegli skābās augsnēs, kur $\text{pH}_{\text{KCl}} > 5.9$.

Izsējas norma sēklu ražošanai 3-5 kg ha⁻¹, sēj tālrindsējā 45-60 cm attālās rindās bez virsauga līdz jūnija vidum.

Ir piemērota lopbarības ražošanai- sienam, skābsienam, zaļbarībai, konservētajai lopbarībai un sēklu ieguvei; zelmeņos, ievērojot pareizu audzēšanas agrotehniku, saglabājas 4-5 gadus.

Paldies par uzmanību!

